

“Umut yoksa, roman yazmanın da bir anlamı yok”

T24 t24.com.tr/k24/yazi/hikmet-hukumenoglu,846

HÜSEYİN KESİM

Önceki romanlarınızdan farklı olarak *Körburun*'un politik bir roman olduğunu söyleyebiliriz. Bundan bahseder misiniz biraz?

Politik bir roman yazacağım diye oturmamın başına. Hatta tam tersi, aşk öyküleri yazmak istiyordum. Daha önceki söyleşilerde de anlattım, kafamda tasarladığım öyküler birleşip böyle bir romana dönüştü. Türkiye'yi 1960'lardan başlayıp 1990'lara doğru anlattığınızda, o roman ister istemez politik bir roman özelliklerini taşımaya başlıyor. O süreç içerisinde üç tane darbe var ve yakın tarihimizin bütün büyük kritik olayları o dönemde geçiyor.

Yazmaya başladıkça o yöne doğru evrildi sanırım.

Tabii. Çünkü o dönemi kafamda oluşturmak için okumaya başladım ve okudukça devamı geldi. Yine de siyaset romanın ön planında olsun istemedim. Yazmaktan çekindiğim için değil, ama sonuçta kafamdaki roman, bir darbe romanı da değildi. Arka planda hem karakterlerin ruh halini hem de kurguyu yönlendiren bir figür olarak yer aldı yakın tarihimiz.

Körburun, Hikmet Hükümenoğlu, Can Yayınları

Adına Körburun denilen bir makine var. Bu makine kuşaklar boyu aynı duyguları ve fikirleri üretiyor. Bununla birlikte makinenin kırılmayan bir düzeni var. Bu döngü bir karamsarlığa sürüklüyor okuyanı da. Sizi karamsar kılan nedir?

Benim yazı tarzım zaten oldukça karamsar. Zaten içinde bulunduğumuz dönem çok iyimser şeyler yazmama müsait değil. *Körburun*'u yazarken geleceğe umutla bakan bir ruh halinde değildim. İkincisi, anlattığım döneme bakınca iyimser olmak mümkün değil. Sorunuzun başına dönersek, makine diye tanımladığınız döngü niye kırılmıyor? Çünkü kırılması için önce olup bitenlerle bir şekilde yüzleşmek gerekiyor. İnsanlar bu kısır döngüyü görmeden, yani kısaca kendileriyle yüzleşmeden döngünün kırılması mümkün değil.

Aslında romanı yazmaya başladığımda böyle bir tema planlamamıştım. Daha sonra dönüp baktığımda kendisini tekrar eden bir motifin farkına vardım ve o motifin üzerine gitmeye başladım. Sözünü ettiğim motif, insanların kendi kendilerine söyledikleri hikâyeler ve toplumun bize söylediği hikâyeler. Adına tarih dediğimiz hikâyeyi ve inanmayı tercih ettiğimiz diğer tüm hikâyeleri düşünebiliriz. Bir noktadan sonra o hikâyelerin hikâye olduğunu kabul etmek istemiyoruz çünkü bütün varlığımız, bütün gerçekliğimiz, egolarımız, tarih bilincimiz ve milli benliğimiz onlar üzerine kurulu.

Her bölümün başlığında o bölümü hatırlatan nesnelere ya da sözcüklere var. Bunu tercih etmenizin özel bir sebebi var mı? Bu nesnelere birer anahtar olarak düşünebilir miyiz?

Aslında çok basit bir açıklaması var ve edebiyatın sihrine hiç yakışmayacak bir açıklama. Kitabın bölümlerini bilgisayara ayrı dosyalar halinde kaydederken her dosyaya bir isim vermem gerekiyordu. Numara verdiğim zaman, örneğin, 17. bölümün hangi bölüm olduğunu hatırlamak zor geliyor. İsim verdiğim zaman, örneğin “Artçı Sarsıntılar” dediğim zaman, hangi bölüm olduğunu hatırlamam daha kolay. Öte yandan o isimleri düşünmek son derece eğlenceliydi. Her bölümü en iyi tarif eden sözcüğü seçmek kesinlikle keyifli bir iş.

Yine de belli anahtarlar olarak yorumlayabiliriz değil mi?

Tabii ki. Ama okurdan çok kendime hizmet ediyor.

Siz de bir okur sayılırsınız artık.

Şu anda öyleyim. Ben de basıldıktan sonra bu haliyle ilk defa okumaya başladım.

Bu arada muhteşem bir kitap kapağınız var.

Ben de çok seviyorum. Ama okurların da bu kadar çok seveceğini tahmin etmiyordum. En çok olumlu yorum aldığım kitap kapağım bu oldu.

Diğer kitaplarınızın kitap kapakları da öyleydi. **04:00**'ün kapağı mesela.

Hepsini Utku Lomlu hazırladı. *04:00*'ünkini de çok severim. Kendi kitabım olduğu için söyleyemiyorum, bence *04:00* en güzel roman kapaklarından birisidir. *Körburun*'un kapağı çok daha sıcak bir tasarım. Bu kitap cüsse olarak biraz ürkütücü olduğu için kapağıyla daha çekici bir hale sokmak lazım diye düşündük.

İrkçi söylemin romanda nasıl oluştuğuna baktığımızda korkuların, özellikle de dışlanma korkusunun önemli bir unsur olduğuna katılır mısınız?

Çok önemli bir unsur. Ama sadece dışlanma korkusunu değil, tüm korku ve öfke birikimini işin içine katmak mümkün. Örnek olarak köşeyi dönememiş olmanın getirdiği hayal kırıklığını ele alalım: Birileri köşeyi dönmüş ama ben dönememişim. Bu yüzden haksızlığa uğradığımı düşünüp duruyorum –sanki köşeyi dönmek bir hakmış ve bu hak benim elimden alınmış gibi. Bunun yarattığı öfke ve hırs içimde birikip duruyor. Herkes köşeyi dönerken ben dönemediğim için onların yanında kendimi küçük düşmüş hissediyorum. İşte bu tarz günlük öfkelerin ve hırsların birikmesi, kabarması ve sonra dışarıdan kaşınması tarihin çeşitli dönemlerinde birtakım şiddet olaylarının ortaya çıkmasına neden oluyor. Sırf Türkiye'ye has bir durum değil bu. Dünyanın her yerinde linç belası var. Kalabalık bir grup insan aynı hırsları, öfkeleri ve korkuları paylaştıkları zaman maalesef kimsenin kontrol edemeyeceği bir şiddet ortaya çıkıyor. Kalabalıklardan bahsediyoruz ama bunun mikro bazda da bir karşılığı da var. Kalabalıklar şiddeti çoğaltıyor ama ikili ilişkilerimizde bile –evlilik ilişkileri veya çocuğun anne-babayla ilişkileri olabilir– farklı boyutlarda şiddet ortaya çıkıyor. Kısacası, onaylanma isteği ve bunun getirdiği öfke halinin çok korkutucu olduğunu düşünüyorum.

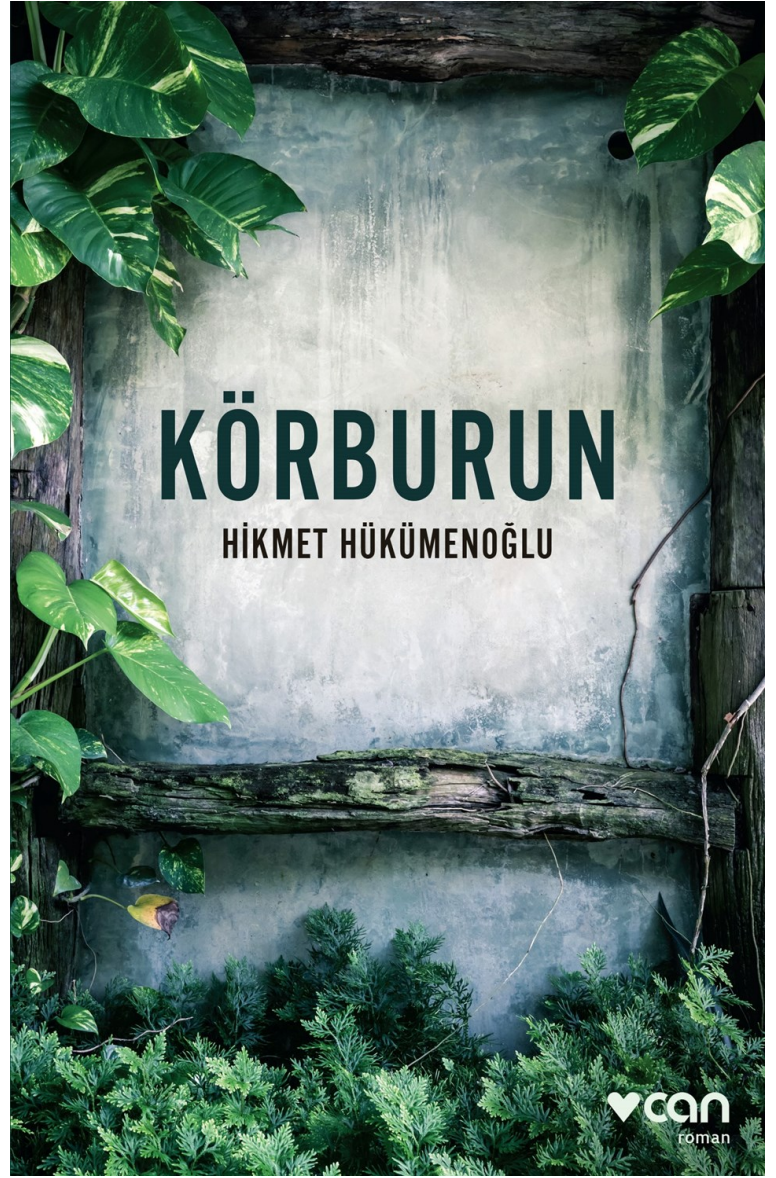
Bunun yarattığı öfke ve hırs içimde birikip duruyor. Herkes köşeyi dönerken ben dönemediğim için onların yanında kendimi küçük düşmüş hissediyorum. İşte bu tarz günlük öfkelerin ve hırsların birikmesi, kabarması ve sonra dışarıdan kaşınması tarihin çeşitli dönemlerinde birtakım şiddet olaylarının ortaya çıkmasına neden oluyor. Sırf Türkiye'ye has bir durum değil bu. Dünyanın her yerinde linç belası var. Kalabalık bir grup insan aynı hırsları, öfkeleri ve korkuları paylaştıkları zaman maalesef kimsenin kontrol edemeyeceği bir şiddet ortaya çıkıyor. Kalabalıklardan bahsediyoruz ama bunun mikro bazda da bir karşılığı da var. Kalabalıklar şiddeti çoğaltıyor ama ikili ilişkilerimizde bile –evlilik ilişkileri veya çocuğun anne-babayla ilişkileri olabilir– farklı boyutlarda şiddet ortaya çıkıyor. Kısacası, onaylanma isteği ve bunun getirdiği öfke halinin çok korkutucu olduğunu düşünüyorum.

Bunun yarattığı öfke ve hırs içimde birikip duruyor. Herkes köşeyi dönerken ben dönemediğim için onların yanında kendimi küçük düşmüş hissediyorum. İşte bu tarz günlük öfkelerin ve hırsların birikmesi, kabarması ve sonra dışarıdan kaşınması tarihin çeşitli dönemlerinde birtakım şiddet olaylarının ortaya çıkmasına neden oluyor. Sırf Türkiye'ye has bir durum değil bu. Dünyanın her yerinde linç belası var. Kalabalık bir grup insan aynı hırsları, öfkeleri ve korkuları paylaştıkları zaman maalesef kimsenin kontrol edemeyeceği bir şiddet ortaya çıkıyor. Kalabalıklardan bahsediyoruz ama bunun mikro bazda da bir karşılığı da var. Kalabalıklar şiddeti çoğaltıyor ama ikili ilişkilerimizde bile –evlilik ilişkileri veya çocuğun anne-babayla ilişkileri olabilir– farklı boyutlarda şiddet ortaya çıkıyor. Kısacası, onaylanma isteği ve bunun getirdiği öfke halinin çok korkutucu olduğunu düşünüyorum.

Romandaki insanlarda bir yerlere yerleşememe durumu da var.

Romanda mekân olarak bir ada tercih etme sebeplerimden birisi de bu durum aslında. Adadakiler için İstanbul hayal edilen, imrenilen bir dünya. Fakat Körburun ahalisinin çoğu bu hayale, yani İstanbul'daki hayata ulaşamıyor. Aslında o kadar da yakınlar ki. Elini uzatınca dokunabilecek kadar yakınlar ama ulaşamıyorlar.

Tüm roman boyunca bir okur olarak iyimser bir şeyler bekledim ben ama çok da fazla bulamadım.

Ama sonunda bir hile yapıyorum. Okumayanların keyfini kaçırmamak için sonunu da söylemeden anlatmaya çalışayım. Çok karamsar bir sonu olmasına rağmen zamanda ufacık bir sıçrama yaparak en kötü anında bırakmıyorum, bir önceki anda bitiriyorum. Ve karakter daha sonra başına geleceklere bilmediği için hâlâ umut dolu. Biz de son sayfada, o umut dolu ruh haliyle romana veda ediyoruz. Başımıza ne kadar kötü şeyler gelirse gelsin ya da kötü şeylerin başımıza gelme ihtimali ne kadar yüksek olursa olsun, hâlâ bizi ayakta tutan bir umut var. Ne kadar karamsar olursam olayım, benim de içimde o umut yoksa, roman yazmamın da bir anlamı yok. Etrafımızda bu kadar korkunç olaylar olurken hayatta kalma güdüsü de o umut zaten. Bir şeyleri değiştirebileceğimize inanıyoruz. İnanmak zorundayız. Yoksa hayatta kalamayız.

Romanın sonuna gelirken Onur Öğretmen bir umut ışığı gösteriyor. Bireysellik yerine geleceğe miras bırakmak diyor. Bunu romandaki trajediye bir reçete olarak görebilir miyiz?

Bahsettiğim umut bu işte. Ama buna reçete dersek kendimden nefret ederim çünkü mümkün olduğu kadar reçetelerden uzak durmaya çalışıyorum. Onur'a öğretmenlik mesleğini seçmemin biraz da böyle bir sebebi var sanırım. Ben yazar olarak reçete vermeye sıcak bakmam ama o bir öğretmen olarak böyle laflar edebilir diye kendime bir hak tanıdım. Marcus Aurelius'un felsefesini bu romanda sıkça kullanmamın sebebi de bu reçete meselesiyle ilgili. Aslına bakarsanız Aurelius bir tür kişisel gelişim kitabı yazmış. Nasıl bir insan olmalıyım? Hayatı nasıl yaşamalıyım? Ölmeden önce ne hissetmeliyim? Bu gibi sorular soran bir öğütler kitabı. Ama çok da güzel şeyler yazmış. Koskoca Roma imparatoru olmasına rağmen kendisine "ben neyiz ki?" diye soruyor. "Sonuçta hepimiz ölüp gideceğiz, bu yüzden doğru düzgün bir yaşam sürmeli ve arkamızda mümkün olduğu kadar olumlu şeyler bırakmalıyız," diyor. Tabii o bunları Onur öğretmenin idealizmine kıyasla daha soğuk, daha rasyonel bir dille söylüyor. Aynı düşünceleri genç ve idealist bir öğretmenin ağzından duysak nasıl olurdu diye düşündüm. Deminden beri karamsarlıktan konuşuyoruz ya, benim aklıma gelen somut tek çözüm, eğitim sistemimizi yeniden yapılandırmak. Baştan sona. Sistemi değiştirmek tabii ki tek kişinin yapabileceği bir şey değil. Tek kişinin elinden gelebilecek şey, üç dört çocuğun hayata bakışını iyileştirebilmek. O kısır döngüyü kırabilecek bir umut ya da bir vizyon sağlamak onlara. Bakın, kendimi tutamadım yine reçetelere daldım! Okur kitapta ne okuduysa öyle kalsın.

Onur Öğretmen'in nezdinde üç kuşağın muhasebesi yapılıyor. Her kuşağı içimizde taşıyoruz biz değil mi?

Her kuşak bir sonraki kuşağa kendi çözülmemiş problemlerini ve travmalarını miras bırakıyor. Her ne kadar çoğumuz tarihteki travmaların farkında olmasak da, o ruhun tortusunu içimizde taşıyoruz.

Kitaptaki hiçbir karakter olması gerektiği yerde değil. Ya çabalarının karşılığını alamıyor ya da hak etmediği biçimde yükselmiş. Olmaması gerektiği yerde olduklarını da hissediyorlar bir yandan hep.

Öncelikle olduğu yerden mutlu olan karakteri yazmak hiç enteresan gelmiyor bana. İkincisi, hangimiz olduğumuz yerden memnunuz ki? Tabii ki bu bir roman olduğu için ben mutsuzlukları, trajedileri ve travmaları birazcık sivirliyorum. Ama sonuçta hiçbirimiz –ya da çoğumuz diyelim– olmamız gereken yerde olduğumuzu düşünmüyoruz. Bununla nasıl başa çıktığımız hepimiz için farklı. Bu kitaptaki karakterler çok sağlıklı bir şekilde başa çıkamıyorlar. Seher hariç. Seher bence içlerinde en umut vaat eden şu an.

Bir söyleşinizde hepsine eşit ölçüde yer verdiğinizizi söyleseniz de Seher biraz daha öne çıkıyor sanki.

O söyleşiden sonra ben de aynı şeyi düşündüm. Aslında yazar olarak hepsini eşit ölçüde ele aldığımı düşünmek istiyorum ama bir noktada Seher'in farklı olduğunu da görebiliyorum çünkü o herkesi birbirine bağlayan bir karakter.

Günümüzde kime sorsak bulunduğu yerden gitmek istiyor. Adadaki insanlarda da bu var. Neden kimse

gidemezken Seher gidebiliyor?

Karakteriyle alakalı bence. Ben mesela gidemeyenlerdenim. Bazı insanlar kendilerini göçebe ruhlu diye tarif ederler. Yerleşik hayata, alışkanlıklarına, evlerine ya da eşyalarına çok fazla bağlı değillerdir.

04:00, Hikmet Hükümenoğlu, Everest Yayınları

04:00'daki Giray gibi mi mesela?

Giray benim imrendiğim bir karakterdir. Ben alışkanlıklarına takıntılı bir biçimde bağlı olan insanlardanım. Hayatımda bir düzen var ve o düzeni bırakıp gitmek bana korkutucu geliyor. Ama sırt çantasını alıp gidebilen insanları hep takdir etmişimdir ve öyle olmak istemişimdir. Seher onlara daha yakın bir karakter. Bir de artık kaybedebileceği pek bir şeyi kalmadıktan sonra gitmesi daha kolay. Diğer karakterlerin –hepsi sadece kendi kafalarında olsa bile– kaybedebilecekleri şeyler var.

Seher bu açıdan şanslı mı?

Belki de en şanslısı o. Bakın Seher'e diğerlerinden daha iyi davranmışım.

Sizin kurgu akışınızda genellikle bir yüzleşme, bir kırılma anı ya da bir "aydınlanma" anı diyebileceğimiz noktalar var. *Körburun*'da da bunu görüyoruz.

Evet, Seher'de var ama bazı karakterlerde bu yüzleşme durumu yok. Onların hayatlarındaki trajedi de o. Seher'den başka, bence Murat'ın da yüzleşme anı var. O mektup başlı başına epey uzun ve çetrefilli bir yüzleşme. Hatta editörüme kalırsa lüzumundan uzun bir yüzleşme, biraz daha kısaltmak istiyordu ama ben kıyamadım. Bir de tabii Neriman

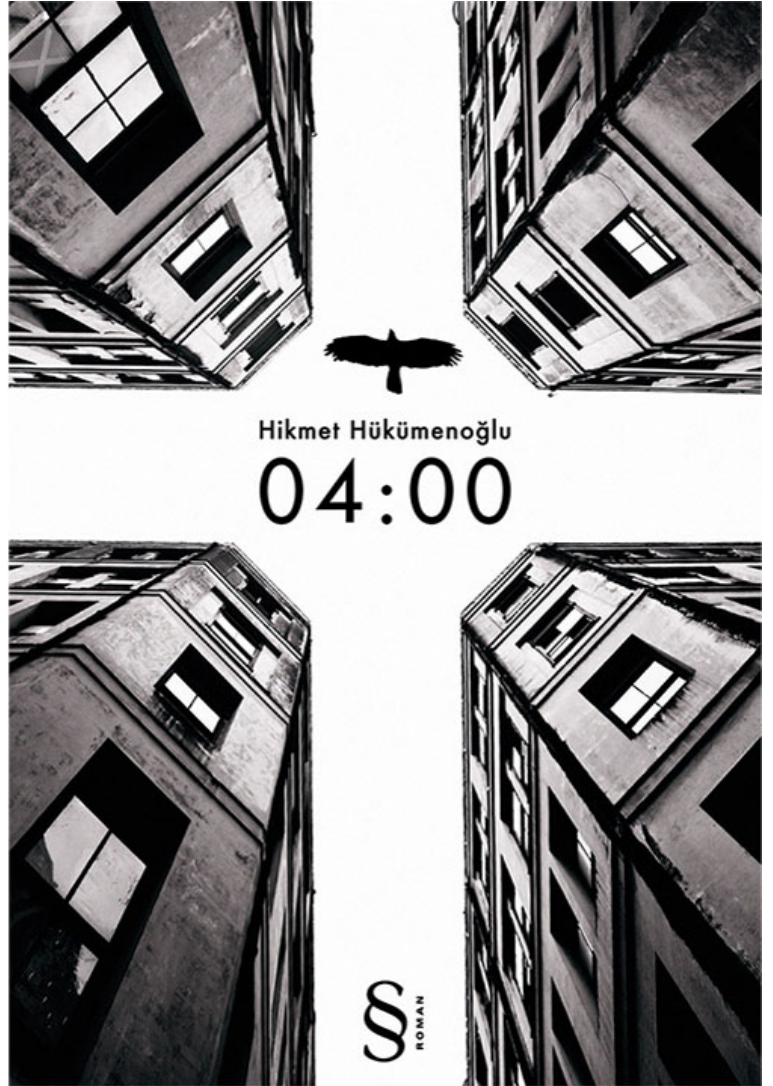
Abla'yı ayrı tutmak gerek çünkü o şahane bir insan olduğu için yüzleşmesi gereken bir şey yok!

Neriman Abla'yı hepimiz pek bir sevdik.

Bu roman hakkında okurlardan çok güzel yorumlar geliyor. Bazıları *Körburun*'u okurken neler hissettiğini uzun uzun anlatan mektuplar yazıp yolluyor. Müthiş hoşuma gidiyor, çok keyif alıyorum. Neriman Abla için bir okur, "Bir insan ancak korkacak hiçbir şeyi kalmadığında öyle bir insan olabilir," gibi bir yorum yapmış. O daha güzel ifade etmiş, ben şimdi doğru sözcükleri bulamadım. Hiç bu açıdan düşünmemiştim ama bence çok doğru bir tespit. Gerçekten de diğerlerindeki kaybetme korkusu Neriman Abla'da yok. Herkes bir şekilde kendi kafasındaki hikâyelere zincirlenmişken Neriman Abla özgür.

***Körburun*'da diğer romanlarınızda olduğu gibi bir tarafın güçlü ve diğer tarafın güçsüz konumda olduğu karşılaşmalara yer veriyorsunuz. Güç ilişkilerini işlemeyi seviyorsunuz.**

Benim için eğlenceli olan, güçlü ile güçsüz tanımlarının karışması. Güçlü olanın aslında güçlü olmadığını

ortaya çıkması mesela. Ya da güçsüzün daha güçlü olarak öyküyü tamamlaması. O dinamiği işlemek gerçekten hoşuma gidiyor.

Körburun'daki karakterlerin sanatla ilişkileri hep mesafeli. Neden sanatı sadece gösteriş olarak/kültürlü görünmek için tercih ediyorlar?

Özellikle 1980'ler ve 1990'lara yani ANAP dönemine ve sonrasına baktığımızda, oluşan toplumsal kimlikle beraber, sanatın sırf gösteriş için kullanılması söz konusu. Örneğin insanlar bir ev döşerken kanepenin kumaşına uygun renkte bir resim asayım diyor. Sanırım bu da bizim eğitim sistemimizden kaynaklanıyor. Dönüp dolaşip yine aynı yere geldik.

Siz romanlarınızda güçlü kurgu oluşturmayı seviyorsunuz. Buna özen gösterdiğinizizi düşünüyorum.

Sadece kurguya dayalı romanları çok önemli bulmuyorum. Onları da okumanın bir keyfi var ama malum, "plaj romanı" diyoruz, okuyoruz ve çoğunlukla unutuyoruz... Ama edebiyatta da kurgu çok önemli bir şey. Sadece ilginç bir dille, sözcük oyunları, vasat bir öfkeyle ve altı çizilesi cümlelerle iyi bir roman yazılabileceğini düşünmüyorum. Kurgu, karakterler, atmosfer vs. benim için ikinci planda kalamayacak kadar önemli unsurlar. Romanın omurgasını bunlar oluşturuyor. Sonuçta hiçbirimiz James Joyce değiliz, çok değişik bir dil denedim, kurguyu önemsemiyorum diyebilecek seviyeye çıktığımızı sanmıyorum. Kaldı ki Joyce'un kurgusu da en az dili kadar önemlidir.

Her romanınızda merakla beklediğimiz, İstiklal Caddesi'nin arka sokaklarında bulunan Gizemli Sahaf bu romanda da var. Bundan sonra da olacak mı?

Evet tabii ki de var. Hani "kendi kazdığı kuyuya düştü" derler ya, ben de o durumdayım. Böyle bir oyuna başladım, her romanıma dahil ediyorum o pasajı ama galiba bir noktada bırakmam gerekecek. 3500 yılında Mars'ta geçen bir roman yazmaya kalkarsam nereye yerleştireceğimi bilemiyorum mesela. Sadık okuyan okurlardan en çok "O gizemli sahaf var mı?" sorusu geldi. Rahat olun, bu romanda da var.

Diğer romanlarınıza göre Körburun'un uzun olması da göze çarpıyor.

Evet ama "Bakın ben uzun bir roman yazdım, ne kadar şahane" diye bir tavrım da yok. Her roman ne kadar gerekiyorsa o kadar uzun olmalıdır. Bu romanın uzun olması gerekiyordu, uzun oldu.

Yine uzun roman yazmak ister misiniz peki?

Şu anda kısa formlara biraz daha hevesliyim.

Öyküye doğru bir yönelme söz konusu mu? Sizin gibi iyi kurgu yazan bir yazarın öykülerini merak ediyoruz.

Ben de merak ediyorum!